

A FÉNY-TISZTÁSOK KÖLTŐJE

– *Köszöntésféle az ötvenéves Cseh Károlynak* –

Borsodi, hevesi, bükki, mátrai táj hazák ölelésében nőtt fel a ma Mezőkövesden élő, jubiláló költő: Cseh Károly lírája, életműve. Miskolci, egri – észak- és kelet-magyarországi – művészek társaságában indult pályáján, irodalmi körök vezető, fémjelző személyiségeként. Az általa is alapított „Kelet” alkotócsoport műhelyéből emelkedett ki első önálló verseskönyve, s meghatározó egyénisége maradt a huszonöt éves egyesület *Kettétört fél század* című 1998-as antológiájának, gyűjteményes kötetének is.

Szülőföldtől európai és világrészekig ível, tájakat, versihlető magyar vidékeket, kitáguló régiókat fog át Cseh Károly lírai világlátása. Olyannyira mélyben gyökerező és oly távlatos horizontokra kiterjedő ez a lelki-szellemi érzékenység, hogy a személyesség különös varázslata képes átítatni az alanyi költő sziporkázóan gazdag műfordítói munkásságát is: a német, osztrák, svájci, olasz, orosz, lengyel, horvát, szerb, török, tatár, csuvas stb. költők megmagyarított alkotásait.

Mert a beleézés finomsága, az átélés spirituális nyitottsága, a természeti, egzisztenciális, szerelmi, vallási, kulturális élmények igézetére hangolódó lelkiületi rezdülékenység: összetéveszthetetlenül sajátossá érlelt tulajdonságai ezek Cseh Károly poétikus világának. Valóban „létszerelmes” költészet az övé, ahogyan Cs. Varga István fogalmazta róla: „csupa lebegés, ragyogás, kiérlelt színszimbolika, égi, földi tükrözés” – „édeni és aranyló” földi kertekkel.

Domboldalak és szőlős lankák, rétek és hegy-völgyek, erdők és kaszálók, templomtornyok és „áthevült égbolt”, „fény-fák” és madarak: mind-mind valami átszellemített, átlégiesített „zsoltáros ragyogásban” izzik, fény-mámorban és főként fehérülő világításban – áttetszővé, éteri-párállóvá szublimált tisztaságban. Fény-tisztások szépségesen delejező – kellem és báj neoklasszicitásának légkörét, perspektíváit hordozó – hangulata szűrődik át minden természeti és lelki-testi emberkapcsolati életképen, az áhítat atmoszférája lengi át a megérezkített élethelyzet-pillanatokot, s az illanó és tűnékeny leírás-mozzanatok valami sugárzó létáramlás szelíden-átvalósultan borzongató részeseivé, emanációjává avatódnak, szentesülnek. Évszakok és napszakok, akácos-fűzfás

Tisza-parti tavasz, nyári verőfény, hűlő időt jelző ősze és adventi, vigiliás telek; hajnali derengések, ígéretes-beteljesült déli hevületek és éj-kék sötétlések; az öröklétet idéző virágzások „fehér igézetei”, csillagokkal, holddal, nappal összeszikkasztó ember-sziluettek; megváltásremény és kozmikus átvezető örökös fényhullámzások: amikor „ eget és földet / forraszt össze a fényben / egy szikkasztó barkaág”; „fényel lobogó” gabonatóblák „Mennyei Jeruzsálemet” idéző ringás-ritmusa – olyan csoda-misztérium titkos sugallatai mindezek, amelyben lélek és táj rejtelmesen összeszövődik, s minden mozdulat és impresszió transzcendens aureólát áraszt. A „nyírfa fehér füstje” a „hó-tiarás” hegyekkel együtt „fehéredő fohásszá” emberiesül, arany, ezüst, kék és barna fényjátékok „időtlen suttogások” szinesztéziájával fonódnak össze, az ember tekintet „rezgőnyírfa”-szerűvé metaforizálódik, a harangszó ütései úgy „zengnek-zúgnak”, mint „kihangosított szívverések”, s így tovább addig, hogy „Isten nyomjelzős lövedéke”, az „eső utáni kékségben” vakító „augusztusi szivárvány” jelzőfénye szerint: mi is „ilyen fényből vétettünk”, s „nem porból”.

Mítoszi antropológia bontakozik ki e minden szavukban, ízükben, stilizáló trópusukban megejtően artistikus költeményekből – amelyekben mesterkélt ség nélkül, valami eredendő meghitt természetességgel olvadnak, lüktetnek, hullámoznak egybe természeti és természetfölötti, érzéki és érzékeken túli, tárgyias és sejtelmesen mögöttes szférák és dimenziók. Az újromantikus-impresszionisztikus lírának Komjáthy Jenőtől Áprily Lajosig és tovább számtalan klasszikus és modern változata alakult ki: Cseh Károlyé olyan mai hangszerelésű típusa ennek a bensőségesen érzelemtelített és enyhén mitikus sá-misztikus finomodó költészetfajtának és kifejezésmódnak, amelyben a törékeny, filigrán, szinte szűkszavúvá tömörített-sűrített versszerkezet (lepkecsontvázhhoz vagy csipkefonalhoz hasonlítható versalakzat), a miniaturizáló mivesség és műgond, a szenzibilitás és a visszafogott, de azért még a szabadvers-sorokon is átható muzikalitás, a formagazdag látvány- és látomás elemek belső kohéziója, a képesség, a képek és szóképek árnyalatosságának mágiája: elsősorban korunkhoz szól és korunknak kínál lelki perspektívákat – minden kortalan értékvonása mellett is. A leheletkönnyűnek tetsző érzelemvibrálás és a gyökeres létszeretet: mindnyájunkat emel és tisztít.

*

Kedves Karcsi! Kerek születésnapod alkalmából közös értékeszményeink és közös sorslátásunk jegyében, az együvé tartozás szeretet-melegével kívánom Isten áldását munkádra – olvasóid, kritikusaid, barátaid, nemzedéktársaid nevében is; s hogy alkotókedveddel, műveiddel minket továbbra is mindig megörvendeztethess! Isten éltesse sokáig!

Köszöntő sorok Cséh Károlynak

Meglep a hír, Kacsim, hogy már kerék ötven
esztendő selyma nyomja a vállaidat.
S míg tán nem réző, hát én is, ime, köszöntlek:
bort, búzát, békét, verset ontson az ég
felt bőségszarujából, zúdítván az öledbe,
s újabb ötvenhez adjon Nézed erőt,
s forgasd vígan a tollad, szánva a tiszta papíron -
ámulhasson e zord, jég-szívű, bamba világ.

Kerek Imre

Bojtor Károly: Tükrös vázlat